

Jaume Capella «el Curi» i Lluís Cadena: minaires

Els entrevistats. Lluís Cadena, a l'esquerra i Jaume Capella «el Curi», a la dreta. J. PONS.

Minaires davant la boca-mina de Sta. Teresa. Jaume Capella és el qui està situat damunt de la via. (Transversal). ARXIU J. CAPELLA.

**«Tan de bo funcionessin!
Eren la vida de Vallcebre»**

En Jaume Capella ha passat més de mitja vida treballant a la mina. Diu que no ho canviaria pas per una altra feina i que, si hagués tingut fills, segur que serien miners, com ell i com el seu pare; però té dues filles. *«Jo els anys que hi vaig estar ho vaig fer amb molt de gust. M'agradava la mina. A més, la del Transversal era una mina molt bona, s'hi treballava amb molt bones condicions».* El Curi, tal com tothom el coneix, va començar-hi a



treballar als 15 anys, el 1941. Ara en té 71 i des del 1977 està jubilat. En els seus 36 anys de treball a la mina li n'han passat de tots colors i hi ha fet tota mena de feines.

Un any abans que es jubilés en Jaume Capella, en Lluís Cadena, un jove de 21 anys, va començar-hi a treballar com a electricista. Començava una altra generació. El seu pare també havia estat miner i volia que el seu fill seguís la tradició. Tot i que no hi va treballar tants anys com el Curi, en té un record més recent però també ple de nostàlgia. *«Quan ets allà dins, no hi penses, en la por. Però, quan sents un espetec, llavors dius «Ei, que potser ens la fotrem». Però por, por, no. A més, aquesta no era una mina perillosa. Aquí s'havia respectat molt bé a*

la gent perquè, per exemple, a l'hora de disparar la dinamita sempre es feia quan la gent era a fora. Pràcticament, no t'empassaves mal aire, entre cometes, perquè dins d'una mina ja saps que és un aire forçat, que pot haver-hi pols... En canvi, a Figols era una altra història. Era molt salvatge. Disparaven des de baix i... disparaven. Pujava el fum i te l'empassaves. A la galeria 013, allò feia uns 60 centímetres d'alt. La màquina era molt bona però havies de treballar tot el dia de quatre grapes i la ventilació era molt dolenta. A més, a cada torn entraven unes 400 persones i allò era un descontrol total. A la mina d'aquí era molt diferent: primera que et coneixies amb tothom, segona que era un treball molt artesanal, a base de fusta, i tercera que la gent es portava molt bé i es feia molta producció. Hi hauries pogut fer foc o fumar-hi sense por del grisú. La ventilació era tan bona que fins i tot feia fred a dins de la mina si paraves de treballar. Devien haver-hi uns 11 graus de temperatura. A mi m'agradava perquè és que es treballava bé». El Cadena, o el Luisito, com li diuen els seus amics, araté 42 anys. Des de fa sis anys és l'alcalde de Vallcebre. És perit electricista i va començar a treballar a la mina del Transversal de Vallcebre el 1976. Cinc anys després, el 1981, el van passar a Figols. L'empresa anava traient treballadors de l'explotació

de Vallcebre. El tancament definitiu es veia a venir. I va arribar, l'any 1983. En Lluís va deixar la mineria aquell mateix any. Li van oferir diners per plegar i els va acceptar.

«Els vagoners trèiem a mà les vagonetes»

En Jaume Capella ens explica que les mines principals de Vallcebre són la de l'Esquirol, la mina Maria, la de Tumí i la del Transversal. Aquesta darrera, que va funcionar del 1953 al 1983, és la que va estar més anys oberta i la que donava més producció. La de Tumí devia tenir cap a un quilòmetre i mig de profunditat i la del Transversal, en canvi, feia uns tretze quilòmetres. En aquesta, a partir del 1958, es van deixar de treure les vagonetes amb la força dels animals i es va electrificar la mina. El Curi encara recorda quan treien les vagonetes a mà: *«Jo ho he vist amb animals, amb màquines i fins i tot a mans. A vegades, havíem fet de vagoners i trèiem a mà una vagoneta de carbó cap a fora i la tornàvem a entrar».* Ell va ser dels que van obrir la mina del Transversal: *«Vem fer una galeria cap endins i quan es va trobar el carbó es va tirar cap a la dreta i cap a l'esquerra, seguint la capa de carbó. L'esquerra era gairebé vertical i l'altra era molt més plana, més bona per treballar».*

Quan encara era un nen, amb només quinze anys, va començar a treballar a fora de la mina, descarregant vagonetes. Als setze, ja feia d'enfustador i també va fer de peó, de vagoner, de picador i, finalment, de vigilant, durant 24 anys seguits. «El meu primer sou va ser de sis pessetes al dia, descarregant vasons. Després en vaig cobrar catorze per fer de vagoner, treient vasons a mans. I quan feia de picador ja en cobrava vint. Vaig anar tres mesos a Peguera perquè allà em pagaven 30 pessetes al dia en comptes de vint, però el meu pare volia que l'ajudés a casa i em va fer tornar a Vallcebre».

La mina Sta. Teresa (Transversal), els anys 50, als peus de l'obaga de Vallcebre; a la dreta les pilones i cable per al transport del carbó amb vagonetes. V. APARICIO.



«Ens semblava que cobràvem poc per la producció que donàvem»

L'empresa que explotava la mina era Serchs S.A. El 1962 passà a dir-se Carbones de Berga. Segons en Jaume Capella, amb l'empresa no hi havia mai grans problemes: «Els que manaven sempre van ser bona gent. Recordo els senyors Portis, Esteve, Gordo, Mendoza... Eren enginyers». En Lluís Cadena recorda què era el que sempre demanaven a l'empresa: «Sempre ens semblava que cobràvem poc per la producció que donàvem i demanàvem més calés. Però massa merders no n'hi havia hagut i vagues, poques. Jo només recordo la tancada de Figols, el 1978, en què es va parar també la mina de Vallcebre i a Figols tot el relleu del matí es va quedar tancat a dins». Quan el Curi treballava, no estava reconegut el dret de fer vaga, però ell recorda que n'havien fet alguna organitzada pels sindicats, que consistia a tancar-se a dins de la mina, l'única forma de pressió que tenien els miners.

A la pregunta tan oberta i poc concreta de què en diria de les mines de Vallcebre, en Lluís Cadena no dubta de la seva resposta: «Que tan de bo

funcionessin! Eren la vida de Vallcebre i de part de la comarca. Vallcebre havia tingut 1.300 habitants i ara som 285. Donava molta vida a les botigues del poble. Llavors funcionava Cal Barrol, Cal Serafi, el forn, Cal l'Andorrà, la botiga de Cal Sastre... i totes venien». En Jaume Capella, el Curi, diu que va venir molta gent de fora: «Dels d'aquí, hi treballava tothom. A més, cap al 1973 o 1974 van començar a venir bastants marroquins i molta gent d'Andalusia. De primer, havien viscut en uns barracons a dalt a Tumí. Després, quan es van acabar aquelles mines, tots es van anar col·locant en pisos per aquí. Llavors estava ple aquest poble. Els que eren de fora marxaven a casa el cap de setmana i tornaven el dilluns». «Van entrar més de 300 marroquins –precisa en Lluís Cadena–, amb tota aquella història de la Marxa Verda, però en van quedar només uns 25. Aquí vivien on hi havia hagut l'economat de l'empresa i altres vivien a Bagà o a Guardiola». Preguntant sobre si estaven integrats amb la gent d'aquí, el Lluís reconeix que no els queien gaire bé aquells que sempre parlaven entre ells amb la seva llengua i que no volien participar de la gresca o de les bromes que feien els altres treballadors. «N'hi havia de tots. Hi havia un nano jove que havia jugat a futbol amb nosaltres i que venia de festa quan sortíem però sempre n'hi havia de més grans que tenien la ceba més ficada al cap amb el tema de la religió. Però no creaven problemes».

«En 24 anys no vaig haver de castigar mai a ningú»

Gràcies a la seva llarga experiència, en Jaume Capella ha treballat a la mina amb tota mena de condicions. «Fins a la mina, abans que possessin autocars, els treballadors hi anàvem a peu. A la nit, amb un llum de carbur i a l'hivern, si estava nevat, amb neu fins al cul. A la mina del Transversal, va ser la primera que hi van haver dutxes. A les altres, cadascú s'havia d'anar a rentar a casa seva». El Curi va fer molts anys de vigilant i els últims anys era vigilant de seguretat. Havia de controlar cada dia els nivells de gas grisú que hi havia a l'interior. També havia de procurar que els treballadors complissin les normes. La més severa era la prohibició de fumar, per la qual et podien acomiadar de la feina. Als que eren enganxats dormint, se'ls arrestava un o dos dies sense feina ni sou. «Jo intentava so-

lucionar-ho –diu el Curi– En 24 anys, no vaig haver de castigar mai a ningú. Però després, a fora de la mina, a qui jo sabia que es passava li cantava la canya i així solucionava els seus problemes i els meus. Em penso que em feien més cas a mi que als que eren més severos». En Lluís recorda quina era la norma més sagrada per als electricistes: «Si marxava la llum durant mitja hora, havies de tardar mitja hora més a tornar-la a posar, perquè el ventilador tingués temps de netejar l'aire, per si hi havia gas». Segons el Curi, això es feia perquè, quan tornava el corrent, si hi havia una turbina mig cremada, en engegar-se podia fer una guspira i causar una explosió.

«A dins la mina tot valia: cops de roc, fotre-li una castanya a l'altre, perdre el casc...»

Les bromes, el bon humor i els jocs eren una cosa habitual entre la majoria de treballadors de la mina de Vallcebre. Tant en Jaume com en Lluís asseguren que n'havien fet de bastant grosses. En Lluís encara riu quan se'n recorda: «Quan era hora de plegar, sovint havíem de caminar mitja hora o més per sortir de la mina i era un jugar continu. A dins la mina, tot valia: cops de roc, fotre-li castanya a l'altre, perdre el casc... Una vegada en vaig fer una de molt grossa i em volien obrir un expedient i tot. Els moros sempre anaven a l'últim vagó. Ja els havíem fos la llum a tots menys un i, quan sortíem, jo vaig desenganxar el seu vagó del tren. Van haver de sortir a peu i a les fosques...»

En Lluís Cadena va viure de prop els últims dies de vida de la mina del Transversal: «El 1981 ens van dir: si a Vallcebre es treu una bona producció, tindreu mina per anys. Èrem 49 persones, totes en un únic torn i per autofinancar la mina ens van dir que calien 75 vasons de carbó per dia. Molts dies en treíem 200. Però al cap de nou mesos ja ens van fer tornar a la majoria a Figols. Uns quants es van quedar encara un any a Vallcebre, però era ja per desmuntar vies i treure el material més bo». Així es tancava un capítol de la història de Vallcebre, d'uns anys de prosperitat, riquesa i vitalitat que, malauradament, ja formen part del record.

Jordi Pons

Estudiant de periodisme

Un tram del recorregut del tren de la mina, M. Teresa (Transversal) o Sta. Magdalena, com es coneixia popularment a Vallcebre- que transportava el carbó cap a les purgadores. V. APARICIO.

